

Het College voor **Examens** - **Examineren** is oogsten

□ Alex van de Kerkhof en Annie Kempers-Warmerdam

In een nieuwe reeks van interviews met bedrijven en instellingen die zich bezighouden met toetsen en examinering, klopten we als eerste aan bij het College voor Examens te Utrecht. We spraken er met Geert van Lonkhuyzen, directeur van het uitvoerende bureau van het College.

De taken en verantwoordelijkheden

In tegenstelling tot wat de ouderdom van het statige onderkomen, vlak in de buurt van de Utrechtse Dom, doet vermoeden, is het College voor Examens (CvE) zelf nog niet zo oud. De installatie door minister Van Bijsterveldt vond plaats in 2009. Op 1 oktober van dat jaar werd het College voor Examens opgericht als zelfstandig bestuursorgaan. De werkzaamheden van de voormalige CEVO, de Centrale examencommissie vaststelling opgaven, die zich vooral bezighield met de centrale examens van het voortgezet onderwijs, werden door het CvE overgenomen. De taken en verantwoordelijkheden werden uitgebreid, eerst met de staatsexamens voor het voortgezet onderwijs en de staatsexamens Nederlands als tweede taal, en onlangs met de centraal ontwikkelde opgaven voor het mbo. In de toekomst komen daar de verplichte eindtoets voor het primair onderwijs en de diagnostische toetsen voor rekenen en taal nog bij. Nee, Van Lonkhuyzen ziet, zeker op korte termijn, geen uitbreiding met centrale examens voor het hoger (beroeps) onderwijs of de universiteiten. De diverse instellingen die op deze terreinen werkzaam zijn, hechten zeer aan hun autonome posities en willen zich graag profileren. Dan is gemeenschappelijke toetsing niet vanzelfsprekend. "We worden," zo zegt Van Lonkhuyzen, "weleens gevraagd om een keurmerk aan andere

toetsen te verlenen, veelal praktijkexamens. Daaraan kunnen we echter geen medewerking verlenen - nog even los van de beperkingen van onze wettelijke opdracht - als niet kan worden voldaan aan de trits van een goede voorbereiding van de examens, een kundige vaststelling van de kwaliteit ervan en een deugdelijke normering."

Doelstellinggerichte benadering

Geert van Lonkhuyzen, kwiek, energiek, gepassioneerd, komt uit Brabant, groeide op dichtbij de Belgische grens, studeerde onder andere in Tilburg aan het Mollerinstituut (aardrijkskunde, geschiedenis) en haalde er later, toen hij al voor de klas stond, nog een eerstegraads bevoegdheid economie bij. Bijzonder is dat hij als zuiderling terecht kwam aan een school in Friesland, het Bornego College, waar hij leraar, locatie-directeur en later rector werd. Hij woont nog steeds in het hoge noorden, reist dagelijks op en neer, de trein is dan zijn kantoor. Dat bevalt hem prima.

Al tijdens zijn opleiding raakte Van Lonkhuyzen bij de onderwijskundige vakken geboeid door de doelstellinggerichte benadering. Hij paste deze benadering toe in de eigen lessen; dat gaf hem en de leerlingen houvast, je hield er tijd voor leuke dingen bij over. Ook toetsen en examens hebben hem altijd gefascineerd. Hij nam zitting in het bestuur van de CEVO en is er zeer verguld mee dat hij directeur van het CvE mocht worden. Het verkeer met de ketenpartners, zoals DUO en Cito, het overleg met Den Haag, met de scholen, met LAKS, met de onderwijsinspectie, met de media, het is alles van een ongekenne dynamiek en het boeit hem zeer.

Betrokkenheid van het veld

Eén van de aspecten van de examen- en toetsconstructie waar Van Lonkhuyzen en zijn bureau op toezien, is de inbreng en betrokkenheid van het veld zelf, van de docenten. "Zij moeten het gevoel hebben, moeten weten, dat het ook hún product is. Zij moeten kunnen participeren in de constructie

Het College voor Examens

Het CvE beschrijft de examenstof in syllabi, stelt examens en de normering vast en is bij staatsexamens ook verantwoordelijk voor de afname en diplomering. Voor een uitgebreide opsomming van de taken wordt verwezen naar de Wet College voor Examens.

Artikel 4 lid 1 van de Wet College voor Examens schrijft voor dat het College bestaat uit minimaal 6 en maximaal 8 leden, onder wie een voorzitter. Het college wordt ondersteund door een bureau met ongeveer twintig medewerkers.

De afdelingen (centrale examens) vwo/havo en vmbo kennen voor ieder vak een vakcommissie, met als belangrijke taak de vaststelling van de opgaven en de correctievoorschriften van de centrale examens VO en het adviseren van het bureau over syllabi, examens en normering.

Vakcommissies VO bestaan uit een deskundig voorzitter uit het naar boven aanpalend onderwijs en twee of drie leden die ruime ervaring hebben als vakdocent in het lesgeven aan examenkandidaten. De leden worden voorgedragen door de onderwijsbonden (AOB en CNV Onderwijs) en door de vereniging van leraren in het desbetreffende vak.

De afdeling staatsexamens VO werkt met een commissie van secretarissen, die bij de staatsexamens een vergelijkbare rol speelt als de examensecretaris in de school. De vakcommissies van de afdeling staatsexamens NT2 verrichten een vergelijkbare taak als de vakcommissies van de afdelingen vwo/havo en vmbo.

<http://www.cve.nl/>

en vaststelling. Dat impliceert niet dat vakdocenten incidenteel niet ook kritisch zijn of mogen zijn over thema's of onderwerpen, over afzonderlijke vragen in de examens. Maar weinig docenten gaan echter zover dat ze van centrale examens af willen. Meedoen aan centrale examinering verleent een vak status, onderstreept het bestaansrecht en het maatschappelijke belang ervan." Als voorbeeld noemt Van Lonkhuyzen de examens Fries en Papiaments. "Daar zijn relatief weinig kandidaten voor, maar het is wel van betekenis er een centraal examen voor te hebben. Het onderstreept de positie die deze talen hebben als wettelijk erkende rijkstaal".

Het College voor Examens laat de afname van de examens aan de scholen zelf over, maar kan wel bijdragen aan een vlekkeloze afname door bijvoorbeeld het opstellen van roosters, het tijdig aanleveren van de materialen, het zorgen voor eenduidige correctievoorschriften en antwoordmodellen, het opstellen van regels voor bijzondere omstandigheden of voor kandidaten met een beperking. "Het is van het

grootste belang dat de examinatoren de kandidaten op gelijke wijze beoordelen".

Aanscherping van de zak- en slaagbeslissingen

Natuurlijk heeft Van Lonkhuyzen weet van het maatschappelijke debat over de onderwijsniveaus. De lat moet hoger. De zak- en slaagbeslissing wordt op aanwijzing van de minister geleidelijk aan aangescherpt. "Het is de kunst om dan toch te zorgen voor een faire uitslag, waarin ook zoveel mogelijk de extra inspanningen die scholen en kandidaten leveren, verdisconteerd worden. Maar waar leerlingen inderdaad matig presteren op onderdelen die er bovengemiddeld toe doen (Nederlands, wiskunde, Engels), zullen ze, door een strengere regeling, aanvankelijk een groter risico lopen. Maar let wel, leerlingen werken vaak naar de norm toe. Aanscherping van regels leidt niet per se tot een lager rendement, het tegendeel kan het geval zijn".

Van Lonkhuyzen beaamt dat er risico's ontstaan

Digitalisering van examens moet een meerwaarde hebben

door verzwarend van eisen, fraude is geen ondergesneeuwd onderwerp. Integriteit is een prominent thema, een kernwaarde, zowel bij CvE, als ook bij Cito waar veel opdrachten van CvE terechtkomen. "Zodra er getornd wordt aan de beginselen van een eerlijke en gelijkwaardige behandeling van de kandidaten, gaat dat uiteindelijk ten koste van het civiele effect. Scholen beseffen dat heel goed en zullen zich inspannen om fraude te voorkomen."

Rust en kalmte

Akkoord, het kan er spannender op worden, de komende jaren. Intussen hecht het CvE aan rust en kalmte, wil vertrouwenwekkend zijn en stabiliteit uitstralen. Natuurlijk is er de vele media-aandacht en is er ook de ritualiteit rond de landelijke examens. Zowat elke burger heeft wel eens examen gedaan, heeft er verstand van, wil erover mee praten. Maar wie zelf examen doet, wil niet worden afgeleid, wil geconcentreerd kunnen zijn en blijven. "We moeten erop toezien dat de inhoud van de examens, van de afzonderlijke vragen, niet op een verkeerde manier uitdagend is. We moeten op een respectvolle manier rekening houden met gevoeligheden en kwetsbaarheden in de Nederlandse samenleving." Of de examens daar niet wat zouteloos van worden? Geert van Lonkhuyzen meent dat er genoeg over blijft voor boeiende vraagstellingen. En dan: "Liever een wat saaier examen, dan een examen dat beroering met zich meebrengt. Rust leidt tot beter presteren. Examens kunnen appelleren aan positieve faalangst, wat ze op zich al spannend genoeg maakt. Examineren is oogsten".

De toekomst

Filosofierend over de toekomst meent Van Lonkhuyzen met stelligheid dat de papieren examens niet volledig gaan verdwijnen. "Er zijn nu eenmaal documenten die men, vanwege het comfort, liever gewoon in de hand houdt of voor zich op het bureau heeft liggen, die men liever op een andere manier leest of bekijkt dan men op scherm kan doen. Natuurlijk zijn

er examens die het digitaal fantastisch doen. Dat men hele onderzoeken kan simuleren, door met variabelen te manipuleren, dat is prachtig! Zoals in een examen biologie die casus met pissebedden, waarbij de kandidaten de warmte, het licht en de vochtigheid konden veranderen en de gevolgen ervan op scherm konden observeren! Op papier kan zo iets niet. Maar we willen beslist dat digitalisering alleen plaatsvindt als dat een meerwaarde heeft en ook de afnamecondities moeten optimaal zijn. Vmbo-kandidaten hebben dikwijls houvast aan de overzichtelijkheid van het scherm, voor havo- en vwo-kandidaten is bij experimenten echter gebleken dat ze de digitale vragen niet steeds waardeerden. Dan moet je ook niet forceren. Digitale examens vergen overigens veel van de school, ook in de sfeer van beveiliging en geheimhouding."

Een bijzondere uitdaging vormen de diagnostische toetsen voor taal en rekenen, waarover aangaande de invoering momenteel een wetsontwerp voorligt. De opbrengstgerichte analyse en het geven van diagnostische adviezen is voor het CvE een nieuwe activiteit. Van Lonkhuyzen heeft er erg veel zin in deze nieuwe toetsen op een kwalitatief hoog plan te brengen, zodat de scholen en leerlingen er veel aan zullen hebben. "Deze toetsen zullen een andere functie hebben dan bij examens gebruikelijk, er moet gewaakt worden voor oneigenlijk gebruik."

Ruimte

Zo zoetjes aan dijt door alle nieuwe bezigheden het personeelsbestand uit. "We moeten in dit mooie, sfeervolle pand allemaal een beetje inschikken," zegt Van Lonkhuyzen ter afronding van het gesprek met brede armgebaren. "We moeten maar eens werk maken van het 'nieuwe werken'. Ik vind het niet erg de ruimte met anderen te delen".

□ De heer drs. A.J.M. van de Kerkhof en mw. dr. A. Kempers-Warmendam zijn beiden lid van de redactie van *EXAMENS*. E-mail: alex.vandekerkhof@cito.nl.

Fotografie: Christiaan Krouwels